

Tomasz Markowski ¹⁾

Podniesienie jakości życia mieszkańców Rzeszowa a wzrost jego atrakcyjności turystycznej

Abstrakt

Od kilku lat można wyraźnie zauważyć, że jakość życia w Rzeszowie zdecydowanie wzrosła. Jej poprawa przejawia się w licznych remontach, budowach i przebudowach na terenie miasta. Rzeszów pięknieje z dnia na dzień, znaczna część kamienic została odnowiona, odzyskując nowy blask. Powstały nowe drogi, a istniejące jezdnie poszerzono i poprawiono ich nawierzchnie. Swoją dawną świetność odzyskał również rzeszowski rynek. Rzeszów jako stolica regionu, z licznymi urzędami, zakładami pracy, uczelniami, miejscami wypoczynku i rozrywki, a także obiektami kulturalnymi jest bardzo atrakcyjny dla mieszkańców, jak i przyjezdnych gości. Miasto ma duży potencjał, by stać się w oczach turystów przyjeżdżających na Podkarpacie miejscem wartym zobaczenia. Celem artykułu jest próba oszacowania, czy podniesienie jakości życia mieszkańców Rzeszowa wpłynęło na wzrost atrakcyjności turystycznej tego miasta. W wyniku przeprowadzonej analizy danych statystycznych oraz pozostałych wiarygodnych materiałów należy wnioskować, iż wraz z polepszającą się sytuacją społeczną mieszkańców Rzeszowa nadal będzie wzrastał poziom atrakcyjności turystycznej tego miasta. **Słowa kluczowe:** Rzeszów, atrakcje turystyczne, zagospodarowanie turystyczne.

---

1) Szkoła Wyższa Przymierza Rodzin, ul. Grzegorzewskiej 10, 02-778 Warszawa

Abstract

A tendency of live level growth in between the inhabitants of the city of Rzeszów can be observed since several years. Numerous investments into new streets and the new hard surface of the old ones, city buildings reconstructions and others makes the city more and more beautiful each year. Also the city market square gained its previous splendor. Rzeszów as the regional capital with it's numerous offices, working infrastructure, academies as well as recreation, entertainment and cultural possibilities become an interesting space not only for the inhabitants but also for visitors. The city contains a huge potential to become a visit worth while for tourists coming to Podkarpacie region. The aim of this article is an attempt to estimate „if”, and in which degree the live level growth impacted on growth of tourism attractiveness of the city.

Key words: Rzeszów, tourism attractions, tourism infrastructure.

Wstęp

Nie ulega wątpliwości, że planowy i zrównoważony rozwój sektora turystycznego jest czynnikiem wpływającym na podniesienie jakości życia mieszkańców obszaru recepcyjnego (Gaworecki 2003). Również nie ulega wątpliwości, że proces kreowania atrakcyjności turystycznej jest „dwustronny” (Przeclawski 1979, Garrod, Fyall, 1998). Podobnie jak obecność turystów wpływa na podniesienie jakości życia mieszkańców obszaru recepcyjnego (co pozwala na dodatkowe inwestycje w infrastrukturę), tak inwestycje w infrastrukturę (nie tylko stricte turystyczną) podnoszą atrakcyjność danego miejsca dla turystów. Dotychczasowe doświadczenia badawcze w innych regionach świata wskazują również, że inwestycje w równym stopniu służą obydwu stronom (Dłużewska 2007; Wall 1993).

Celem artykułu jest próba oszacowania, czy podniesienie jakości życia mieszkańców Rzeszowa wpłynęło na wzrost atrakcyjności turystycznej tego miasta.

Artykuł opiera się na analizie materiałów statystycznych udostępnionych przez Urząd Miasta Rzeszowa oraz na wywiadach środowiskowych prowadzonych zarówno z przedstawicielami władz

miasta, jak i z mieszkańcami. Informacje zostały pogłębione poprzez obserwację bezpośrednią uczestniczącą i nieuczestniczącą.

Sytuacja społeczno-gospodarcza w Rzeszowie

Od 1 stycznia 2009 r., po ostatnim poszerzeniu granic miasta, Rzeszów ma prawie 98 km² powierzchni. Miasto liczy ponad 170 tys. mieszkańców. Rzeszów jest zarazem najważniejszym ośrodkiem biznesowym, administracyjnym, jak i kulturalnym regionu.

Rzeszów bardzo efektywnie pozyskuje pieniądze z Unii Europejskiej. Aktualnie ma najwyższy udział funduszy unijnych w dochodach polskich miast i wzorowo je wykorzystuje. W roku 2006 zajął 5. miejsce w rankingu najbogatszych polskich miast wojewódzkich. W porównaniu z ubiegłymi latami wynik ten jest wzrostowy. W 2008 r. Rzeszów, jako jedno z 12 miast w kraju, osiągnęło nadwyżkę budżetową wynoszącą 2 mln zł. (Sidor 2008). Rzeszów nieustannie nagradzany jest jako miasto przyjazne przedsiębiorcom, które stwarza inwestorom dogodne warunki funkcjonowania i rozwoju, a także dba o istniejące podmioty gospodarcze. Niezależni eksperci po raz kolejny określili inwestowanie w Rzeszowie jako bezpieczne, sprawne i uczciwe, uznając tym samym Rzeszów jako „Gminę Fair Play”. W 2006 r., miasto uzyskało też prawo do używania znaku „Złota Lokalizacja Biznesu” (www.erzeszow.pl, 2008.01.30). Do najważniejszych inwestycji w zakresie poprawy estetyki miasta w latach 2006-2007 należały remonty 104 elewacji budynków, w tym 33 elewacji budynków zabytkowych. Przeprowadzono budowy i rewitalizacje kilku parków na terenie miasta, zasadzono ponad 100 tysięcy sztuk roślin, w tym ponad tysiąc sztuk drzew. W mieście powstały liczne plac zabaw dla dzieci, fontanny i poidelka. W zakresie miejskiego układu komunikacyjnego w latach 2006-2007 przeprowadzono budowy, przebudowy i modernizacje wielu kilometrów ulic. Dużym przedsięwzięciem jest obecnie budowa kolejnych odcinków tzw. obwodnicy północnej. Wzdłuż powstających nowych dróg są budowane kolejne trasy rowerowe. Władze Rzeszowa dążą do tego, by połączyć wszystkie trasy, na terenie całego miasta i stworzyć w pełni drożną komunikacyjnie sieć tras rowerowych. Obecnie na terenie miasta istnieje 65 km tras dla rowerzystów (www.erzeszow.pl, 2008.01.29).

W opublikowanych przez Radę Monitoringu Społecznego badaniach, które są regularnie przeprowadzane pod nazwą „Diagnoza Społeczna 2007”, wśród 19 największych miast Rzeszów znalazł się na wysokim miejscu. Pod względem jakości życia zajął 4. miejsce, za Gdynią, Gdańskiem i Warszawą. W mieście są prowadzone działania proekologiczne, polegające m. in. na selektywnej zbiórce odpadów i zbieraniu elektrośmieci. Dzięki nowoczesnej technologii uzdatniania wody, do której został włączony proces ozonowania wstępnego, znacznej poprawie uległa jakość wody pitnej. Woda i powietrze są czyste, gdyż w Rzeszowie brak brudnego przemysłu (Sidor 2008). Rzeszów znajduje się również w czołówce najbezpieczniejszych miast Polski.

Niezwykle istotne znaczenie dla Rzeszowa ma Międzynarodowy Port Lotniczy Rzeszów Jasionka, który jest położony niespełna 3 kilometry od granic miasta. Po ostatniej modernizacji lotnisko posiada nowy terminal, a także drugi co do długości w kraju pas startowy (po warszawskim Okęciu) długości 3200 m. Dużym atutem lotniska jest to, że dzięki wysokiej klasy systemowi pomocy świetlno-nawigacyjnej do lądowania oraz nowoczesnej osłonie meteorologicznej może ono przyjąć wszystkie typy samolotów i to nawet przy bardzo trudnych warunkach atmosferycznych. Jednocześnie badania wykazały, że jest to jeden z najbezpieczniejszych portów lotniczych w Europie. Ze wszystkich lotnisk w kraju Rzeszów ma największą liczbę dni pogodnych (www.lotnisko-rzeszow.pl 2008.02.4).

W Rzeszowie bardzo dobrze jest rozwinięta edukacja. W kilku uczelniach wyższych na terenie miasta kształci ok. 60 tys. studentów. Rzeszów należy do najbardziej akademickich miast w Polsce, gdyż znaczny odsetek mieszkańców stanowią studenci (www.erzeszow.pl (2008.01.30)).

Na wysokim poziomie jest również działalność klubów sportowych. Rzeszów to ośrodek takich dyscyplin, jak: siatkówka, żużel, skoki do wody, karate, tenis stołowy czy boks. W zimie można korzystać z pięciu krytych pływalni oraz lodowiska. Na uwagę zasługuje także Hala Sportowo-Widowiskowa, będąca jednym z największych i najnowocześniejszych tego typu obiektów w Polsce. Umożliwia ona organizowanie dużych imprez sportowych, kulturalnych i wystawienniczych, a może pomieścić ok. 4500 widzów. Wiele imprez organizowanych w hali na Podpromiu ma charakter międzynarodowy.

W Rzeszowie bardzo dobrze rozwinięty jest sektor handlowo-usługowy, czego wyrazem są liczne centra handlowe i hipermarkety, a także organizowane często i z dużym rozmachem imprezy targowo-wystawiennicze.

Walory turystyczne Rzeszowa

Rzeszów to miasto o wielowiekowej historii, w którym można odnaleźć blisko 700 zabytkowych budowli, w tym wiele z nich o szczególnych walorach artystycznych i historycznych (Kłós 2005). Miasto znane jest przede wszystkim z zespołu dawnego konwentu pijarów, w którym obecnie mieści się Muzeum Okręgowe, zespołu klasztornego bernardynów, kościoła farnego oraz zamku (Kruczek 2007).

Stare Miasto obejmuje mały fragment Śródmieścia z dobrze zachowanym pierwotnym układem urbanistycznym, sięgającym okresu średniowiecza. Zabudowa rynku to głównie jednopiętrowe kamienice, pochodzące z okresu od XV do XIX wieku. Wszystkie kamienice mają głębokie, sklepione piwnice. Studnia pochodząca z XVII wieku, odkopana i zrekonstruowana, ma głębokość 15 metrów.

Ratusz powstał w XIV wieku, lecz był wielokrotnie niszczone i przebudowywany. W podziemiach budynku widoczne są fragmenty murów i elementów architektonicznych, z których najstarsze pochodzą z XV wieku. Pod koniec XX wieku dokonano dokładnej restauracji ratusza, przywracając pomieszczeniom wystrój neogotycki (Kłós 2003). Na rynku rzeszowskim zmieniono płytę główną rynku, zrekonstruowano studnię i otworzono Podziemną Trasę Turystyczną wraz z Centrum Informacji Turystycznej.

Podziemna Trasa Turystyczna (Fot. 1) liczy obecnie 369 metrów, a tworzy ją 25 piwnic i 15 korytarzy, które są rozmieszczone na trzech kondygnacjach sięgających 10 metrów w głąb. Większość piwnic jest zlokalizowana pod kamienicami, a łączące je korytarze pod samą płytą rynku, co wyróżnia tę trasę spośród innych tego typu w Polsce ([www. erzeszow. pl](http://www.erzeszow.pl), 2008.05.02).

Fot. 1. Wejście do Podziemnej Trasy Turystycznej (fot. T. Markowski)
Photo 1. Underground tourist way entrance (by T. Markowski)

Rzeszów może poszczycić się również dużą liczbą zabytkowych (w tym średniowiecznych) kościołów. Na uwagę zasługuje Kościół Farny, który został wzniesiony około roku 1434. Do największych bogactw kościoła należą szczególnie trzy pomniki grobowe Rzeszowskich, fundacji Ligęzy. Walorem turystycznym jest również Kościół Św. Krzyża wraz z klasztorem i dawnym kolegium pijarów, znajdujące się przy reprezentacyjnej ulicy 3 Maja. Zainteresowanie wzbudza zwłaszcza okazała późnobarokowa fasada kościoła. Z kolei Sanktuarium bernardynów szczyci się głównie cudowną figurką Maryi.

Atrakcją Rzeszowa są również okazałe rezydencje. Najważniejszą budowlą jest Zamek otoczony kamiennymi fortyfikacjami. Podczas prac remontowych znaleziono tu podziemny tunel oraz ślady wczesnośredniowiecznego osadnictwa.

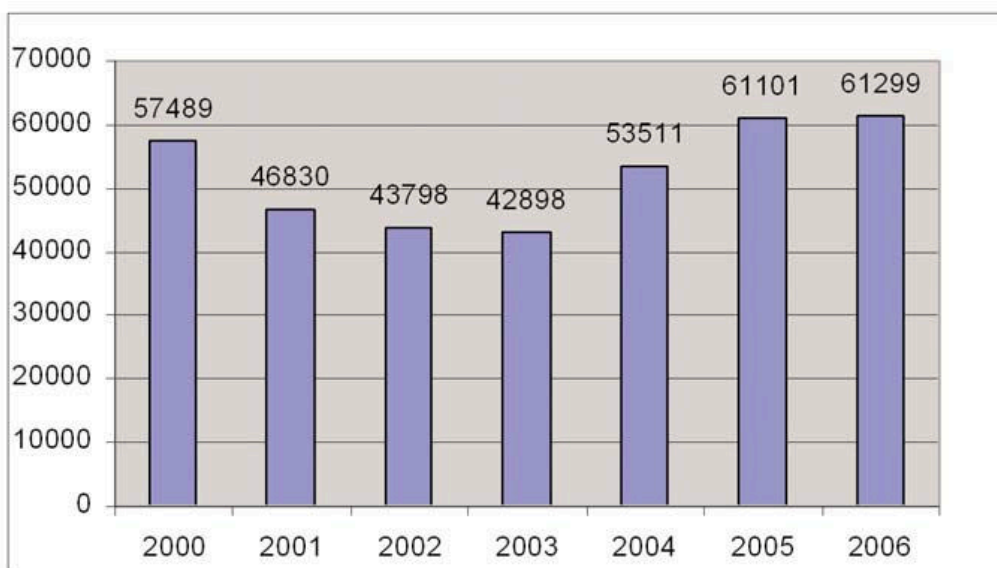
Walorem turystycznym jest także barokowy pałacyk Lubomirskich, wzniesiony na rzucie litery H, najprawdopodobniej według projektu sławnego mistrza architektury – Tylmana z Gameren oraz dwie dawne rzeszowskie synagogi, odbudowane w okresie powojennym. Jedna z synagog mieści obecnie archiwum, druga zaś jest miejscem wystaw artystów współczesnych.

Dość nietypową atrakcją, ze względu na bezpośrednie sąsiedztwo dużego miasta, jest naturalny, czysty akwen w granicach Rzeszowa, będący dla mieszkańców (i nie tylko) w okresie letnim miejscem sportów i rekreacji (Kłós, 2005). Rzeszów stanowi główny ośrodek bazowy dla turystyki na Podkarpaciu, dzięki idealnemu położeniu w samym centrum regionu oraz rozwiniętej komunikacji drogowej i lotniczej. Położenie stolicy Podkarpacia w centrum regionu, na przecięciu się głównych szlaków prowadzących na Słowację i Ukrainę, obecność nowoczesnego Międzynarodowego Portu Lotniczego, stwarza dla miasta niepowtarzalną szansę rozwoju.

Ruch turystyczny w Rzeszowie

Rzeszów jest pewnego rodzaju bramą w stronę Bieszczad, „punktem wypadowym” do zwiedzania interesującego regionu, jakim jest Podkarpacie. Rzeszów jest również ważnym ośrodkiem kulturalnym, gdzie wiele imprez ma charakter międzynarodowy. Statystyki z ostatnich lat wskazują na to, że miasto z roku na rok odwiedza więcej osób. Samo miasto Rzeszów nie należy do ośrodków typowo turystycznych, choć jak już wspomniano, ma liczne walory turystyczne.

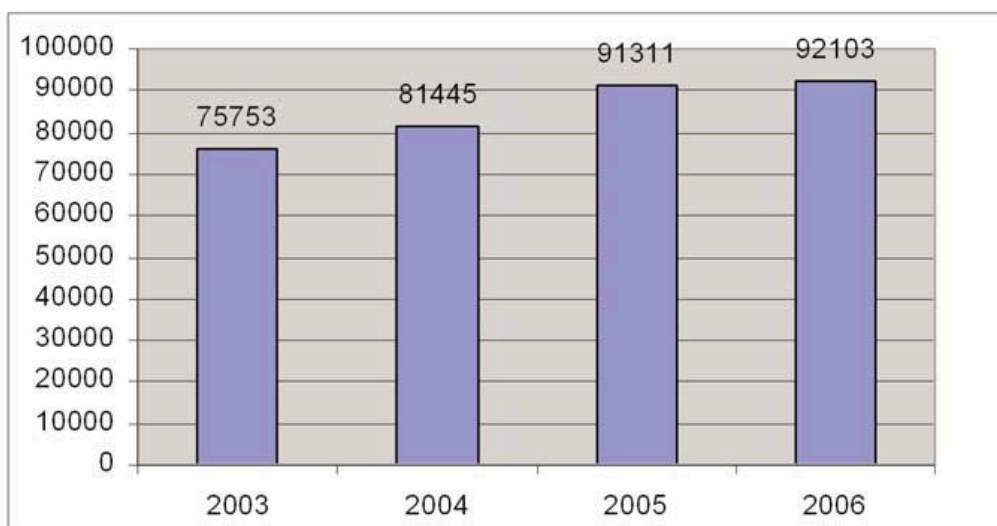
Jak już wspomniano, mimo że miasto nie jest głównym celem odwiedzin turystów przyjeżdżających na Podkarpacie, to jednak staje się często miejscem noclegowym. Wraz z rozwojem Rzeszowa i powstawaniem nowych obiektów hotelarskich w pierwszych latach XXI wieku można zaobserwować, po początkowym spadku, wyraźny wzrost liczby osób korzystających z obiektów zbiorowego zakwaterowania, w tym hoteli (ryc. 1 i 2).

Ryc. 1. Korzystający z hoteli w Rzeszowie w latach 2000-2006 (Źródło: Opracowanie własne na podstawie US w Rzeszowie 2007)

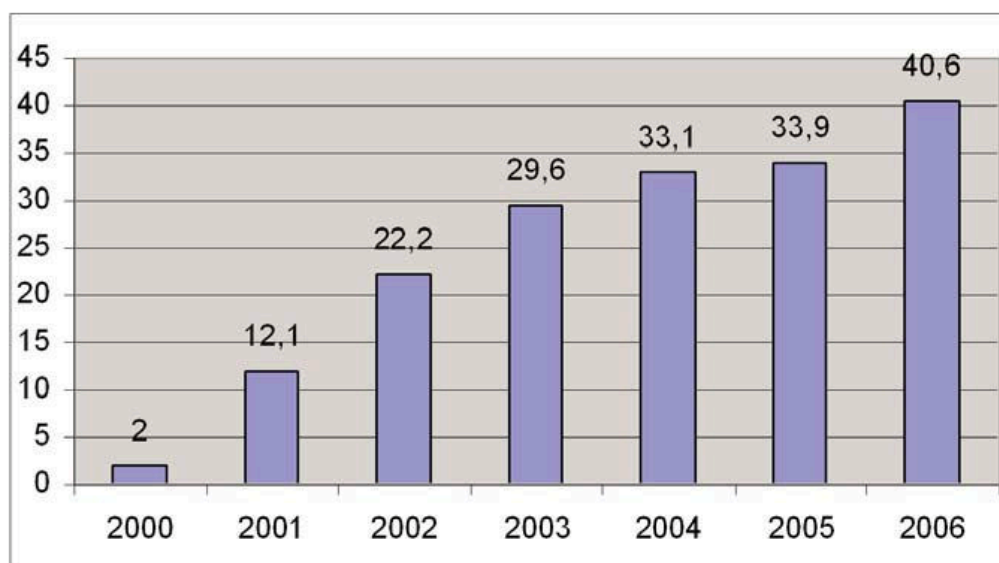
Fig. 1. Hotel occupancy in Rzeszów in the period of 2000-2006 (GUS 2007).

Coraz większy ruch pasażerski obserwuje się na rzeszowskim lotnisku. Port Lotniczy Rzeszów Jasionka z roku na rok obsługuje większą liczbę pasażerów. Szczególnie duży wzrost, zwłaszcza przyjezdnych z zagranicy, można było zauważyć w latach 2005 i 2006, co jest wynikiem uruchomienia połączeń z Wielką Brytanią i Stanami Zjednoczonymi (ryc. 3, 4, 5).

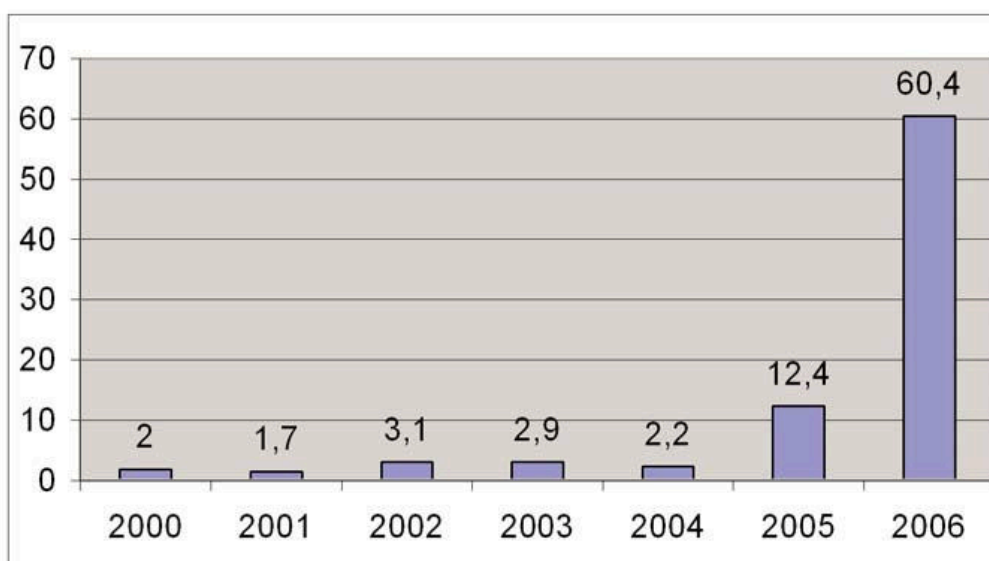
Ryc. 2. Korzystający z obiektów zbiorowego zakwaterowania w Rzeszowie 2003-2006. (Źródło: Opracowanie własne na podstawie US w Rzeszowie 2007)

Fig. 2. Night accommodation occupancy in Rzeszów in the period of 2000-2006 (US Rzeszów 2007).

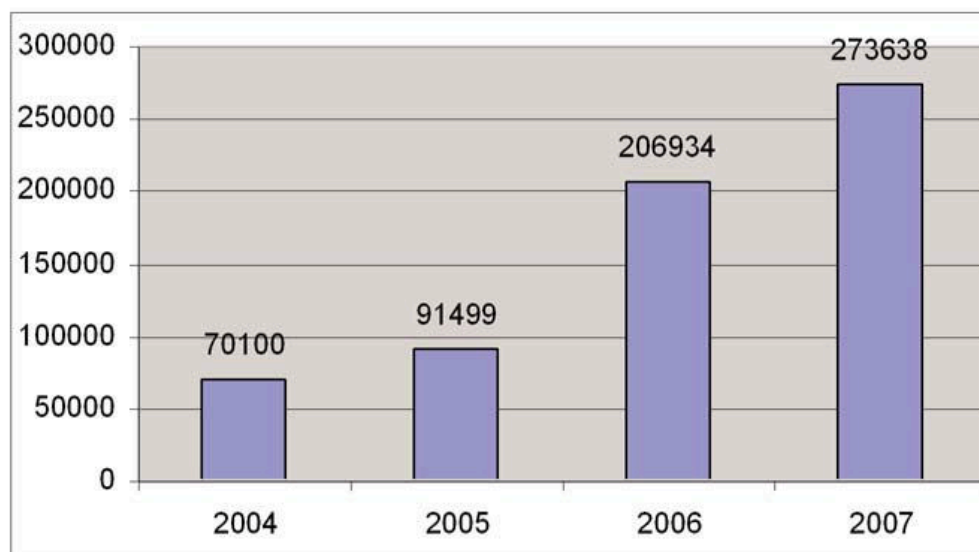
Ryc. 3. Pasażerowie krajowi przybyli do Portu Lotniczego Rzeszów - Jasionka w latach 2000 - 2006. (Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS 2007)

Fig. 3. National passengers at Rzeszów Jasionka airport in the period of 2000-2006 (GUS 2007)

Ryc. 4. Pasażerowie zagraniczni przybyli do Portu Lotniczego Rzeszów Jasionka w latach 2000 - 2006. (Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS 2007)

Fig. 4. Foreign passengers at Rzeszów Jasionka airport in the period of 2000-2006 (GUS 2007)

Ryc. 5. Liczba obsłużonych pasażerów w Porcie Lotniczym Rzeszów Jasionka, suma styczeń - grudzień. (Źródło: Wiadomości Turystyczne, luty 2008)

Fig. 5. Passengers traveling through Rzeszów Jasionka airport in the period of 2000-2006 (GUS 2007)

Rzeszowski port lotniczy nieustannie się rozwija. Wzrasta zapotrzebowanie na kolejne połączenia lotnicze, zwłaszcza z zagranicą. Perspektywa rozwoju jest obiecująca, gdyż z prognoz wynika, że w podrzeszowskiej Jasionce ruch będzie szybko wzrastał. Mieszkańcy Podkarpacia chcąc lecieć nawet za ocean, chętniej skorzystają z rzeszowskiego portu niż z odległego Krakowa czy Warszawy. Port Lotniczy Rzeszów Jasionka odgrywa szczególną rolę, gdyż jest to obecnie jedyne lotnisko na tzw. „ścianie wschodniej” Polski, a jednocześnie przygraniczne lotnisko Unii Europejskiej.

Wzrastająca liczba osób korzystających z rzeszowskiego lotniska nie zawsze przekłada się na liczbę odwiedzających miasto Rzeszów. W mieście rozwija się jednak baza noclegowa. Obecnie istnieje tu kilkanaście hoteli, w tym otwarte w ostatnim czasie dwa hotele czterogwiazdkowe: Ambassador oraz Grand Hotel (www.ereszow.pl, 2008.05.02).

Podsumowanie

Rzeszów to duże miasto, ważny ośrodek miejski, prężnie rozwijający się, położony na przecięciu się ważnych szlaków. Turystyka krajoznawcza nie jest dziedziną decydującą o rozwoju miasta, nie ulega jednak wątpliwości, że może ona stanowić dla Rzeszowa dodatkowe źródło dochodów. Zmiany, jakie dokonały się i nadal dokonują się na terenie miasta, powodują większe zainteresowanie Rzeszowem, wprowadzie przede wszystkim wśród przedsiębiorców. Skutkiem tego jest rozwój turystyki biznesowej, implikujący niezbędne inwestycje w zakresie zagospodarowania turystycznego, np. hoteli spełniających standardy biznesowe oraz infrastruktury towarzyszącej. Bogata infrastruktura towarzysząca, stwarzająca możliwość atrakcyjnego spędzania czasu, stanowi wartość zarówno dla osób odwiedzających Rzeszów w celach biznesowych, jak i dla mieszkańców miasta. Do walorów „uzupełniających” dla turystów biznesowych zaliczają się obiekty rekreacyjne oraz „typowe” walory krajoznawcze. Rozwój pewnych form turystyki wydaje się zależeć przede wszystkim od dalszego rozwoju miasta, rozwoju istniejących zasobów, infrastruktury, nowych inicjatyw oraz należytej promocji miasta. Dużą szansę daje obecność Podziemnej Trasy Turystycznej, będącej obecnie priorytetem turystyki w Rzeszowie. Dotychczasowy rozwój miasta jest w głównej mierze zasługą obecnego prezydenta miasta Tadeusza Ferencza, który sprawuje władzę już drugą kadencję. Zabiega on o rozwój miasta, dba o wspólne dobro rzeszowian, umiejętnie pozyskuje pieniądze na kolejne inwestycje, głównie ze środków unijnych.

Literatura

- Dłużewska A., 2007, Społeczne i ekonomiczne aspekty rozwoju turystyki w Zjednoczonych Emiratach Arabskich (w:) Kurek W., Faracik F. (red.), *Studia nad turystyką. Prace geograficzne i regionalne*, Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Jagielloński, Kraków.
- Garrod B., Fyall A., 1998, *Beyond the Rhetoric of Sustainable Tourism?* *Tourism Management*, t. 19, nr 3.

Gaworecki W. W., 2003, Turystyka, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne S. A., Warszawa.

Główny Urząd Statystyczny, 2001-2007, Turystyka w 2000- 2006.

Informacje i opracowania statystyczne, Warszawa.

Kłos S., 2005, Przewodnik, Podkarpackie województwo, BOSZ, Olszanica.

Kłos S., 2003, Rzeszów i okolice, Roksana, Krosno.

Kruczek Z., 2007, Polska, geografia atrakcji turystycznych, Proksenia, Kraków.

Przeclawski K., 1979, Socjologiczne problemy turystyki, Instytut Wydawniczy CRZZ; Warszawa.

Sidor P., 2008, Marka Rzeszów-gdzie jesteśmy? Raport Urzędu Miasta, maszynopis, Rzeszów.

Urząd Statystyczny w Rzeszowie, 2004- 2007, Województwo podkarpackie 2003-2006, Rzeszów.

Wall G., 1993, International Collaboration in the Search for Sustainable Tourism in Bali, Indonesia, Journal of Sustainable Tourism, nr 1, ss. 38-47.

www.erzeszow.pl (2008.05.02).

www.erzeszow.pl (2008.01.30).

www.erzeszow.pl (2008.01.29).

www.lotnisko-rzeszow.pl (2008.02.4).